

Mi meg csak megvagyunk

Székely Ákos Bloom-szerkesztő arról, hogy a művészet bekebelezi a világot

„Amikor hirtelen megálltunk, a fékezés lendülete lesodorta a vidékről a távolságok széles takaróját.” Ilyen és ehhez hasonló szép, lemásolni való, a kimondhatatlansággal dacoló mondatok után jutott el Székely Ákos a vizuális költészetén át szinte a teljes *szótlansághoz*, ahhoz a művészi szemléletmódhoz, amelynek megnyilatkozásaival mostanában többnyire a Leopold Bloom című folyóiratban találkozhat az érdeklődő. Múltat idézni, jelent rögzíteni, jövőt firtatni ültünk le a Bloom alapítószerkesztőjével (aki egyébként Kassák-díjas költő: első kötete '86-ban jelent meg a JAK-füzetek sorozatban, a második – Egyszeri kibocsátás címmel – 1994-ben, a Magyar Műhely Baráti Kör kiadásában). A beszélgetéshez az adott alkalmat, hogy éppen tíz évvel ezelőtt, Szombathelyen rendezte első szabad (azaz nem illegálisan megszervezett) találkozóját a Magyar Műhely, amelynek Székely Ákos is tagja – volt. Közben megnézhetem a postának heti elfoglaltságot adó különdeménygyűjteményt: a Bloomhoz hasonló, kis példányszámú mail-art-alkotások – csere-bere alapon – rendszeresen érkeznek az USA-tól Hollandián át Spanyolországig a Váci Mihály utcába.

– *Mi volt a személyes szereped abban, hogy a párizsi Magyar Műhely '89-ben Szombathelyen rendezett találkozót?*

– A történet az Életünkkel kezdődik: a főszerkesztő Pete Györgynek szerepe volt a nyugati irodalom felé nyitásban, a nyugati szerzők itthoni megismertetésében. Szombathelyen meg éltünk néhányan – Molnár Miklós, Ambrus Lajos –, akik egészen mást akartunk csinálni, mint a kortársaink. A Magyar Műhellyel szerzőkként kerülünk kapcsolatba.

– *Rájöttél, hogy amit csi-*

nálsz, az a Magyar Műhely tevékenységéhez hasonlít, vagy megismerve a Műhelyt, azt mondtad: „Ez az, én is ezt akarom.”

– Oda-vissza játék volt ez. Elvittem a munkáimat Bujdosó Alpárhoz Bécsbe, elmondtam, hogy mit lát bennük – én meg röstelltem magam, mert az ő felfedezéseinek a fele se jutott eszembe.

– *Gondolta a fene?*

– Igen: gondolta a fene. Mindenesetre egyre kevesebb, egyre erőteljesebben felszabdalt szöveggel, egyre erősebb vizualitással dolgoztam – velük szinkronban. Ők pedig – Bécsben és Párizsban – úgy érezték, hogy Szombathelyen van egy társaság, amely érti és várja őket. Akkoriban ez a kapcsolattartás nem volt veszélytelen vállalkozás.

– *Közben a (társadalmi, politikai) helyzet is megváltozott: a Műhely például hazaköltözött, Szombathelyről viszont elköltöztek meghatározó szellemi emberek. Úgyhogy a fellélegzés után egyrészt mintha alábbhagyott volna a pezsgés, másrészt nem egy kötődés – például kapcsolatot az Életünkkel – megszakadt. Nem érzed magad egyedül?*

– A '89 előtti években kapcsolatot tartani a nyugati irodalommal – a Műhellyel – művészet volt. Ma a mail-art ennek a létformának a logikus – adekvát? – kifejezője. Az a fajta tevékenység, amit én műveltem, elsősorban mindig is a margón létező művészekhez kötődött, akik viszont egyenrangú kapcsolatban voltak egymással. A mail-art eleve a „kapcsolat művészete” – és ezt '89 előtt nemcsak művészileg, de politikailag is így kellett érteni. Hiszen a levelezésben, a levelezés által léteztünk. Meg kellett küzdenünk határokkal, távolságokkal, telefonokkal, pénzzel. Mára kétségkívül magunkra maradtunk: az Életünk leépült, a Műhely haza-

jött, és elkövette azt a hibát, hogy ránk bízta a lap szerkesztését. Hamar kiderült viszont, hogy a párizsi módszer itthon nem működik. Ők ott hárman – Papp Tibor, Nagy Pál, Bujdosó Alpár – összedugták a fejüket, és gyorsan konszenzusra jutottak; nekünk ez nem ment, egyre inkább recsegett-ropogott minden. Talán ki kellett volna jelölni egy főszerkesztőt.

– *Lehetséges, hogy az első szabad, szombathelyi Műhely-találkozó '89-ben bizonyos szempontból az utolsó is volt; nem?*

– De igen: hirtelen ott álltunk, azt hittük, hogy most következik a Magyar Műhely magyar irodalomba való betagozódása – és kiderült, a Párizsból hazatérőket senki sem várja különösebben tárt karokkal.

– *Miért?*

– Annak, aki avantgárdnak tartja magát, talán nem is szabad elvárnia, hogy valamiféle „fősdorrá” váljon. Ezzel együtt én is

ki, a Műhely képviselte irány egy volt a sok közül, holott a holdudvarába tartozók egy ideig azért azt hitték, hogy ez az irány lesz az, amely helyre rántja a különben tényleg torz magyar irodalmi értékrendet. Csakhogy közben megtörtént az említett paradigmaváltás, a Magyar Műhely értékvilága pedig nem kapott elégtételt. Nem volt férfikora, és mire megkapta volna a nyugdíját, elpatkolt – egy valós igazsággal. Mire Kassák bekerült a köztudatba – hogy egyáltalán létezik –, arra az a szó, hogy avantgárd, elveszítette az értelmét. Devalválódtak a kategóriák, a műhelyek, az iskolák – de én ezt a sokszínűséget egyáltalán nem tartom hibának.

– *A Leopold Bloom, küllemében legalábbis, nagyon hasonlít a Szabad terület című mappához. Szellemi előzményének tekinthető?*

– A kilencvenes évek elején szembekerültek egymással a Magyar Műhely alapítói és az

Távirat Kassák Lajosnak az esztétikai határövezetbe

mit iírsz most? ritkaan hallani roolad.
(laattam kalapod a muuzeumodban.)
mi meg csak megvagyunk.

(az 1986-ban a JAK Füzetek sorozatban megjelent Verbafrodita nász című kötetből)

azt hittem annak idején, hogy a jövő útja a Magyar Műhely-féle modell. Ennek az elképzelésnek ellene szólt egyrészt az, hogy a Műhely továbbra is a margó-létre rendezkedett be, csak a politikai korlátok megszűnésével sokkal hátrányosabb helyzetbe került, másrészt pedig egyre inkább kérdésessé vált, hogy „mihez képest margó”.

– *Ha tetszik, ez a posztmodern.*

– Igen: után-helyzet alakult

általuk felfedezett újabb nemzedék. Számunkra egyre kevésbé volt érdekes a vers mint kreatív, verbális világ. Közben felnőtt még egy új, egészen fiatal generáció – idetartozik például a szombathelyi Abajkovics Péter, aki ugyan a Magyar Műhelyben közölt először, de aztán egészen másfelé fordult –, úgyhogy törvényszerű volt a szakítás. Több kísérlet – például a Tóth Gábor-féle Laza Lapok – után '95-ben megszületett az A/5-ös méretű

Székely Ákos (jobbra) kitünteti Tóth Gábort az idei Bloom-napon

Fotó: Horváth Csaba

Leopold Bloom. Eredeti célunk az volt, hogy egy-egy témát több – kriminológiai, földrajzi, biológiai – szempontból is körbejárjunk; arra voltunk kíváncsiak, hogy melyik lesz érdekesebb: a művészi vagy a művészetén kívüli reflexió. De a felkérésre szinte kizárólag képzőművészek reagáltak. Mára viszont, úgy látom, ez a fajta kérdésfeltevés értelmezhetetlenné is vált: a határok eltűntek, bármi – mondjuk egy diszkóbelépő is – lehet műalkotás, feltéve, hogy annak látom. Úgyhogy szerintem a művészetnek egyáltalán nincs vége – ahogy azt egyes teoretikusok harsogják –, inkább fordítva: erős expanzióba kezdett, és meghódítja a mindennapok világát.

– És ezzel meg is szünteti önmagát, nem?

– De. Csakhogy én ezt egyáltalán nem tartom tragikusnak.

– Törvényszerű volt, hogy aktívan bekapcsolódsz – történetesen az SZDSZ színeiben – a politikai életbe?

– Máig idegenkedve nézem magam ebben a szerepben. Nádas Péterrel azt tartom, hogy az értelmiség feladata a saját dolgait profi módon megcsinálni, azaz szakmailag, és nem poli-

tikailag definiálni a világot. Csakhogy '89 után hamarosan be kellett látnom – amikor megjelent például a Csurka-dolgozat a Magyar Fórumban, amikor betiltották az Új Hölgyfutárt –, hogy a világ nem változott meg, és azt éreztem, hogy ha nem szállok be a politikába, cinkossá válok.

– *Magyartanárként tizenéveseket tanítasz. Hogyan fér meg benned a tanár a művésszel?*

– Nem fogadom el a „művész-tanár” megnevezést, nem kapcsolom össze a két – más és más minőséget képviselő – területet. A gyerekektől egyébként nagyon jó dolgokat lehet tanulni. Soha nem tudom meg például, hogy a rap az USA-ban már a 70-es években művészeti irányzatnak számított, ha itt nem találkozom rapperekkel.

– *Az elmúlt hét végén –szakítás ide, vagy oda –ismét Magyar Műhely-találkozón vettél részt. Ez az agárdi összejövetel Az utolsó vacsora címet kapta.*

– Az utolsó vacsorát már meg se vártuk. Amikor felültünk Abajkovics Péterrel a vonatra, és távolodtunk Agárdtól, úgy éreztük, jó irányba haladunk.